

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Historiarvm Indicarvm Liber Qvartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

HISTORIARVM

INDICARVM

LIBER QVARTVS.

EQVITVR annus octauus à sesquimillesi-
 mo, insignis graui clade Lusitanorum, & a-
 cerbo Laurentij Almeidæ eximij bellato-
 ris interitu. Is, cum ad Cocinum è Ceila-
 no insula reuertisset, ad custodiam inde
 Malabarici maris nauibus octo prodierat.
 Interea Calecuranus & Arabs, suæ uterque
 gentis ac sectæ populos Regesque ad arma
 instigare; accusantes ignauiam, quòd abditi in tra menia & porcus,
 alienigenas homines, natura, sermone, legibus, institutis multo
 magis quàm maris atque terrarum interuallo disinctos, tam diu va-
 gari toto pænè Oriente populabundos, neque classes modò, sed
 iam, si Diis placeret, colonias quoque in Asiam arbitrato suo mite-
 rere pateretur. Huiusmodi castigationibus monitisque cum alios
 principes ac dynastas, tum vero Mamudium Cambaiæ Regè, præ-
 pollentem ea tempestate opibus armisque, in causam traxerát. Est
 autem Cambaiæ regnum, quò bicornis Indus in mare fertur, soli
 ubertate, finium amplitudine, fluminum, vicorum, urbiumque fre-
 quentia inclytum in primis. Ab Oriente Mandoam terram, ab Oc-
 cidente Nauracos seu Gedrosios attingit: a Septentrione Sanga
 ac Dulcindæ regnis; a Meridie mari & limite Decanio terminatur.
 Ipsa regio, Cambaiæ: populi, incertum unde, Guzarates appellan-
 tur: superstitionibus & mercaturæ apprimè dedita gens, bello ad-
 modum inutilis. itaque externo ferè milite Reges vtuntur. Ac Ma-
 mudius, quòd erat ex hæresi Mahometana, Ægyptium Campsonem
 eiusdem superstitionis præsidem per litteras ac legatos vrgeret
 non desistebat, vt promissa Zamorino auxilia tandem aliquando
 summitteret. Id ipsum Zamorinus & Ægyptij negotiatores assidue
 flagitabant. Hisce tot stimulis actus Campson, quamquam suo pre-
 ingenio pacis quàm belli cupidior; tamè cognita ex Mauro mona-
 cho ferocia Regis Emmanuelis, Christianæ quidè rei in suo regno
 pepereit, quod ita futurum Emmanuel sagaci conjectura prospice-
 rat, ceterum ad exturbandos armis ex India Lusitanos, quòd ni-
 hil

hil profus minæ valuerant, animū & curas intēdit. Igitur ad materiam nouæ classi petendā, onerariæ quinque & viginti cū val' do præsidio Māmalucorum (ea erant Ægypti robora) in Ciliciam destinata. In eas cum oneribus redeuntē diuinitus factum est, aduēsi deinde omen euentus, vt Andreas Amaralius Lusitanus, qui tū erat in principibus Rhodię militię, cum nauibus egregiē instructis decem, incideret. Is audacter commisso prælio, Māmalucis ferme trecētis occisis, onerarias sex depressit, quinque captiuas abduxit, ceteras in fugam actas fœda coorta postmodum repestas lacerauit ac distulit: decem tantū quassatæ fluctibus Pelusium tenuere, inde aduerso Nilo Cairum subuecta materia, & a naualibus fabris particulatim elaborata, tridui itinere camelis Suezium maris rubri deuehebatur. ibi demum intextæ & compactæ carinæ cum necessariis armamētis deductę sunt. Eę fuere in præsentia triremes tātummodo sex, celsiores onerariæ quinque; ad quas Calecutanus orator Maimames, de quo supra diximus, Mahometicæ prauitatis antistes, cum vna lōga naui se adiunxit. In eā classem, præter nauas remigēsque, Māmaluci mille & quingenti propugnatores impositi. Expeditioni præerat Hocenus Perla, qui patria lingua Mir, hoc est dux siue præfectus, honoris causa fuerat appellatus, rei naualis gloria per id tempus admodum illustris. Hunc Maimames, regionum peritus, præter littus Arabicum, superat Persico sinu, ad insulā & oppidum oræ Cambaicæ seu Patalenæ Diū adduxit: quam regionem prisca Carmaniam fuisse nonnulli recentiores falsò putarunt. Huic insulæ imperitabat eo tēpore Iazius, natione Sarmata, quem olim finitimi Turcæ, prædā è Christianorum agris agentes, à nutricis vberē auulsum vnā cum aliis infantibus puerisq; in seruitutem abduxerant. Mahometanis inde sacris initiatus, vt erat lacertoso corpore ac viuido in primis ingenio, ad summam sagittandi scientiam quotidiana exercitatione peruenit: ac per manus, vt fit, aliis aliisque diuenditus dominis, in regnum denique Cambaicæ defertur, & Regi Madrafaxo Mamudij pareri pro amicitia dono datur a mercatoribus. Apud quē, auguriis mirē deditū, cū sagittariæ artis egregium specimen præbuisset, immunda inter volandum aue destinato confixa; ab ea primū laude commendatus, dein aliis quoque muneribus prudenter ac dexterē obeundis non vulgarem gratiæ locum breui tempore nactus est. Cū in dies familiaritas cresceret, libertate donatum, Rex in prætorianorum ordines cum largo stipendio adscribit. dein, virtutis ergò, Melicum vocabulo gentis appellat. postremò vicum ei maritimum & insulam, de qua dicebamus, Diū, iure beneficiario attribuit.

La. n. insulam, vestigiis tantum diruta quondam urbis nobilem, ce-
 terum eo tempore tectis & incolis infrequentem, lazius, tum loci
 opportunitate (quod medio veluti è spatio facilis inde vel in Ara-
 bica littora vel in Decania regna decursus est) tum vigilantia se-
 lertiâque pelliciendis vndique mercatoribus, ad insignem celebri-
 tatem breui perduxit: sepsitque insuper mœnibus & propugnace-
 lis. Ad hæc, trans euripum seu fretum, quod insulam facit, in ori-
 tali continentis plaga oppidum condidit; receptaculum aduen-
 tibus, maximè Turcis; vt ab Diësisbus freto diuisi, rixâdi cū in-
 ac tumultuâdi causas procul haberent. id oppidum primò Gogala,
 dein Rumeopolis vocitatū ab ipsa re. Duplicis quippe generis Tur-
 cæ versantur apud Indos, militiæ causa mercede conducti: Asiaticæ
 & Europæi: illos æquè Indus ac Lusitanus proprio nomine Tur-
 cæ; hosce, quod à Byzantio ferme euocantur, quo translatum ab
 vrbe Roma quondam imperium est; corrupta Græca voce Rume-
 poli, quasi Romæos appellant. huic ergo nationi lazius, vt dicebam,
 separatim ab incolis locum ad commorandum attribuit. Tum
 etiam pecuniis in dies auctus, prædatoriam classem haud contem-
 nendam instruxit. Hic aduenientem cum expectatis iam pridem
 auxiliis Hocenum gratulabundus accepit. ac sese, quod ita Cam-
 baia regi cordi esse intelligeret, adiutorem illi & socium ad omnia
 fore professus est. Communicatis inter se consiliis, dum de ratione
 gerendi belli deliberant; à speculatoribus affertur, Laurentium
 Almeidam cum paucis nauibus ad Ciaulum stare, expositis in ter-
 ram copiis, nihil minus quàm de aduentu classis Ægyptiæ cogita-
 rem. Ultra Diu leucas circiter quinquaginta id emporium esse
 duas recedit introrsus à mari. Præterlabitur eiusdem nominis flu-
 uius, quem, vt cæteros ferme Orientis amnes, longo tractu aestua-
 rium influens, capacem ac patientem omnis generis nauium red-
 dit. Ei tum oppido imperitabat Nizamalucus, vnus è Decani regni
 præfectis, qui Rege in custodiam incluso, totum eius imperium sibi
 nefaria conspiratione diuiserant. Quæ portio Nizamaluco obue-
 nit, in eius ora maritima Ciaulum est. ipse mediterraneis maximè
 se regionibus continebat. ac licet ob diuersitatem religionis ac
 generis, Christianos odisset; quæstus tamen & commercij causa,
 mandauerat præsidibus loci, vt cum aduenis Lusitanis amicè ac li-
 beraliter agerent. Ergo, dum ibi securus moram ducit Almeida, vt
 Cocinensibus onerariis, quæ ad Ciaulum stabant, præsidio redeun-
 tibus esset; incerto auctore affluxit rumor, Ægyptias naues cõplu-
 res cum egregio militum armorumque apparatu in Indiam pene-
 trasse. Primò nihil eiusmodi sermonibus commouetur Almeida.

incre-

increbescente dein fama, concilium aduocat. omnibus incredibi-
 lis visa res. quibus enim machinis naues, maioris formæ præsertim,
 ab interno in externum mare, tanto continentis terræ spatio trã-
 uehi, aut quomodo nouam in Arabico intimo sinu classem ædifi-
 cari ornariue potuisse, locis circà siticulosis arenibusque, nulla
 ferme cædua sylua, nulla ferramentorum, nulla fabrum, ac nauta-
 rum, aut remigum copia? Scilicet anniuersarias à Meca naues ma-
 jore fortasse quam soleant præsidio, Diu appulsas, id vulgo cun-
 cta in maius attollenti classis inusitatæ speciem præbuisse. Ad hæc,
 inanes sape iam antè rumores ad Lusitanos terrendos consultò
 dissipati, & vana ac fallacia incolarum ingenia memorantur. His-
 ce aliisque id genus argumentis eleuata nuntij fides: & Laurétius,
 de more, certaminibus ludiciis militariter tempus terebat; cùm
 ab iis, qui earchesia speculandi causa tenebant, aduentans repentè
 conspicitur classis, incerto, propter distantiam, numero & genere
 nauium. Hocenus is erat, dum suam lazium quoque classem expedit,
 ad opprimendum, vel certè distindendum Almeidam celeriter
 antegressus. In initio, Albuquerqueius, quòd ex Arabia dudum exspe-
 ctaretur, adesse creditus à nostris. Mox, vbi propinquitas ipsa Ma-
 hometanas naues peritis talium rerum aperuit, repentè nuntiis
 aliis super alios missis, Almeida vagos in littore præfectos & mili-
 tes raptim naues conscendere, arma capere & aptare ad prælium
 jubet. Vix dum iussa peregerant, cùm Ægyptij demissis antennis
 ad pugnam instructi portum inuehebantur. Trepidus inopinata re
 Lusitanos, metuque percussos, in potestatem haud ita magno ne-
 gtorio venturos putauerat barbarus. ast vbi præsentiore quam cre-
 di posset animo frequentes armatos ad margines nauium, & pro-
 tabulatis & castellis aspexit, ex tuto rem aggredi, & lazium omni-
 no opperiri constituit. in agminetantum eo die leuiter dimicatum
 est, neutris vniuersi certaminis aleam subire ausis. Hocenus, ad vi-
 tandum congressum ordine simplici præteruectus, paulo supra
 nostrorum stationem, ad ripam fluminis loco vadoso naues appli-
 cuit; quòd ex plano aluceo de industria fabricatæ, multo minorem
 quàm Lusitanæ aquarum altitudinem postularent. Proxima vox
 animando vtrinque milite & corporibus curandis insumpta. Po-
 stridie, ignarus Hoceni consiliorum Almeida, venturique mox ab
 Dio subsidij, vltro sublatis anchoris ad hostem subit infestus. Ma-
 xima Lusitano spes victoriæ in dextris erat, si naues Ægyptias in-
 jectis harpagonibus comprehendere, ac pugnam ex propinquo
 conferere potuisset. Vbi eos ab exoptato cōgressu natura loci pro-
 hibuit; tormentis admoti confestim ignes & missilibus vndique

certari captum. Inde lanari subito corpora; & nauis in latera atque armamenta perfringi; & horrendo fragore, variisque clamoribus, ac misto vulneratorum & morientium gemitu, cetera perstreper. Barbari, & multitudine defensorum, & omni telorum genere et parata in id ipsum copia; & numero ac forma ipsa nauium superabant; quippe, praeterquam quod erant tecta picatis funibus; a puppi ad proram usque reticulato opere pertinentibus; tanta erat insuper earum celsitudo, ut in nostras apertas, libratiore superne iacula, & certiore ictu pleraque incidere. Verum iniquitates omnes vincebat audacia Lusitanorum, & inexplebilis quaedam gloria laudisque cupiditas. Multi eo die ex utraque parte interfecti, plures vario telorum genere lauciati. Laurentius ipse, conspicuo loco praelium ciens, duabus deinceps sagittis haud sine acri doloris sensu configitur. Sacrificulus quoque Maimames, dum infra puppim abdito loco Mahometem adorat, misso temere globo discerptus, obita cum tanto labore legationis, & concitati aduersum Christianos belli praemium egregium tulit. Hoc maxime modo pugna propemodum a quo Marte in vesperam extracta, lazius cum actuariis circiter quadraginta superuenit. Ad eius aduentum index letitiae clamor ab hoste sublatus; & incerta victoria praelium lassitudo & appetentes iam tenebrae diremerunt. Iazius Lusitanam classem perumpere nequaquam ausus, ad ostium fluminis anchoras iacit. dein silenti nocte diuersam abradens ripam quam longissime a nostris potuit, sese cum Hoceno conjunxit. Ea reanimaduersa, extemplo ad Almeida duces Lusitani conveniunt. Satis iam decoris ac laudis ex utriusque diei certamine partem demonstrant. nunc tanto incremento auctis hostium copiis, cedendum aiunt temporis; & nulla interposita mora naues ex arcto & impedito loco in altum explicandas. Haec pro sua quisque parte suadere praefecti. Almeida, ut erat existimationis ac dignitatis nimio plus retinens, nocturna fuga ignominiam veritus, cedendum utrique, sed sensim, & oborta demum luce, respondit, neque vili cuiusquam obtestationibus demoveri se de sententia passus est. Vbi diluxit, accersitas iam a Ciaulo sociorum onerarias Lusitanicis intermissas, retrorsum astu secundo iubet ad mare tenderi; pro se, quod periculosissimum erat, antecedentium tuenda terga sibi deumpit. Barbari nostros conspicati abeuntes, illico subsequuntur; relisque ac tormentis morari ac retinere contendunt. In eo tumultu forte ita accidit, ut insciis omnibus, majoris formae ferrea pila sub ipsum clauum adacta perincommodo loco nauem Almeida perforaret, inde accepta clam aqua paulatim auentum

ueum degraubat: ac tanto denique pondere in piscatorios cancellos, transuerso amne prætentos, impegit; vt iniectis Pelagio Sola trierarcho loris, quamquam acerrimè concitato remigio, nulla inde vi vnquam auelli potuerit. Cùm vndique instaret hostis, & iam progressi nauarchi, animaduerso periculo frustra in aduersum æstum (& est ibi ad instar euripi rapidissimus) ad opem Almeida ferendam toto impetu, niterentur; egregia velocitate læbus à nauis imperatori ad fugam offertur. Hartari omnes & orare, vt confestim illuc è nauis desiliat, seque Francisco parenti, ciuibusque, & Emmanueli Regi seruet incolumem. At ille, fortibus oculis, Deus, inquit, ac superi omnes; tale flagitium auertant, vt carissimos commilitones meos, ad eò de me, deq; parente meo, ac de communi patria bene meritos, in extremo discrimine derelinquam. Dein, reiecto nauigio, propugnatoribus ad loca idonea distributis, qua maximè parte laborari animaduertit, eò celeriter aduolat. Tam insigni virtutis & caritatis exemplo reliqui mirum in modum animati. Nulla, quamquam in tantis angustijs, mentio deditiois aut pacis. Cuncti sese ad vitam præclaro exitu decorandam intrepidè cõparant. At ex altera parte barbari, in eo veri victoriam rati, si duce hostium aut viuo aut mortuo potirentur; ommissis cæteris nauibus, vnã prætoriam circumfistunt. neq; tamen ad inuadendum, vel ad rem propiùs gladio & cuspe gerendam est animus: tantùm ex interuallo incendiarias ollas, & sagittarum examina, & plumbeam procellam in nostros effundunt. Cum iremibus maximè iniquum certamen erat. Eæ, ne respirandi spatium hosti daretur, propè ad Numidarum equitum speciem in turmas diuisæ, cùm in orbem pugne succederent, agilitate incredibili procurrentes inuicem ac refugientes, immobilem & hærentem vno loco prætoriam, haud tamen impunè eludebant. quippe non pauci, & promptissimus serè quisque, dum incautiùs subeunt, destinatis è superiore loco iaculis figebantur. Inter hæc, Laurentio, propter magnitudinem & animi & corporis in primis ad ictum opportuno, excussa è tormento pila dimidiatum femur abripuit. Eo vulnere debilitatus, cùm sese ad sellam malo appositam reclinasset, suos ex eo ipso loco ad gloriam ac decus intermortuis vocibus adhortanti, ac proposita morientibus pro Christi nomine referenti præmia, globus alter, auulsis à pectore costis, sædo & horribili aspectu præcordia patescit. Corpus lacerum, quo mirum in modum conspici posset, raptim à stipatoribus è superiore loco detractum in tabulata projicitur. & nostros iam sanguis iam tela defecerant: reliquis ex omni numero duntaxat viginti, & ijs quide ipsi

perpetuo labore ac defatigatione confectis. Tum demum hostes ad Pratoriam succedere, in eamque nudatam propugnatoribus transilire ausi. Duorum hinc Lusitanorum perditis in rebus facinora memorantur egregia. Vernaculus erat alter Almeida, Laurentium Frerium Catum vocabant. Is inter pugnam lumine captus ictu sagitta, cum ab heri caduere auelli non posset, a terrore em altero lacrymas oculo sine fine profundens, ab irruentibus repente Mahometanis opprimitur. neque se tamen circumuentus abiecit, sed presenti strinxit animo ferrum: ingentique edita strage, & hostium corporibus domino tumularo, super eam denique stragem, praclare seque & Imperatorem vitus, occubuit. Speculator & carchesij custos erat alter, Andreas nomine Portuenfis. hic plumbea glande faucibus humerum, & insuper vsu laua manus amisso, nihilominus dextra plus biduum ex ipso carchesio dimicans, barbaris in tantae virtutis admirationem adductis, accepta demum incolumitatis fide se dedit: ac suis postea restitutus, & honore (vti erat equo) & stipendijs auctus est. Caeterum petri Pratoria Mahometani, traditis in custodia ijs, quos in potestatem vestros acceperant, parva tanto sudore & sanguine victoriam inter se gratulantur: per eos quippe dies e suis omnino sexcentos amiserant, cum e Christianis cecidissent haud amplius centum & quadraginta: ergo ad humandos commilitones de more conuersi; & Mahometano antistiti Maimami, quod inter adorationem obierat, quam ipsi vulgo Zalam appellant, vt pote sine controuersa in caelestes relato, sanum cum perpetuis luminibus posuere. adeo vel adumbrata virtus & ficta religio in admiratione & honore etiam apud barbaros est. Almeidae corpus, quaesitum ad sepulturam, quatauis adhibita cura dignosci non potuit. Lusitanicae naues, quae mature discrimen effugerant, cum in oculis sanè ducem amissent, opitulandi facultate praecisa; inde ad Cocinum plenae luctu ac moestitia reuertuntur. Cladis eius nuntium Prator Almeida, vt signum erat illa persona, sapienter tulit: praclare, vt in malis, cum Laurentio filio actum affirmans, quod nulla accepta ignominia, contra nominis Christiani hostes egregie dimicans, extremum obiisset diem. Simul, cum insolita victoria e-laros barbaros intelligeret, ad eam ferociam reprimendam, contractis vndique nauibus militibusque, sese impigre comparabat. Inter haec, Albuquerqueus compositis ad Socotoram rebus, nauibus tribus e Lusitania nuper eò delatis, & epibatis ferme trecentis, Almuziam repetit, inspiciendi magis castra, quam quod tantis copijs urbem recipere se posse confideret. Calaiatum exitu-
nere

tere primū, cuius antè meminimus, Armuzianæ ditionis emporium, quod ab Emmanuele Rege descivisset, improviso adventu cepit, ac præda exhausta, ignem tectis iniecit. Inde prouectus in Armuziæ vr̄bis conspectum, haud modico auctam incremento artem offendit, ac turres ad alteram vsque contignationem Ataris cura perductas, præterea, nouū aggerē & vallum vr̄bi circumdatū, æneis tormentis ad opportuna loca dispositis. ingentem denique commeatus & aquæ vim, per eos menses inuectam, Rege regijque de infesto Lusitanorum reditu haud sine causa sollicitis. Albuquerque, nauigijs tantū aliquot interceptis, ne tentata quidem oppugnatione, ad Nabadem continentis oppidum è regione Armuziæ repente descendit. Validum erat ibi Zeifadini præsidium: & locus tortuosus ad obliquum ictum munitionibus Indico more cinctus. omnia tamen Lusitanus felici conatu perripit; cæsoque præsidio, oppidum direptum incendit. Vastatis dein circa agris, cū litteras ab Emmanuele accepisset, quibus iubebatur Almeida prætori in administratione succedere; Oceano trāsmissio Cananorē venit, quò prætor item paulo antè sese ab Cocino contulerat. Ab eocū Albuquerque provinciam ex Emmanuelis decreto repeteret; nondum, ait Almeida, maturum eius rei tempus aduenisse. Pulsis ex India Mammalucis, & pacata prouincia, sese tum denique magistratu abiturum. Ardebat cupiditate Prætor filij necis, antequam è prouincia discederet, vl̄ciscendæ: præterea, exulcerato fugitiuorum calumpnijs & criminationibus animo, malè iam pridem de Albuquerque sentiebat, itaque, vt sunt nimium acuta ad suas cōfirmandas & fouendas opinionēs hominū ingenia; interpretatus, neque è Lusitana re neque ex Emmanuelis maiestate esse, tantū imperium temerario & impotenti, & dubiæ sanitatis viro committi; nequicquā expostulātem Albuquerqueium, per speciē capiendæ quietis, & relaxandi a tot laboribus animi Cocinum ablegat. ipse nauibus vnde viginti, & milite & instrumēto bellico præclarè ornatis, Cananorē profectus circa initium anni insequentis (qui fuit seculi huiusce nonus) ad Anchediūam insulam tenuit. ibi dum nautici aquantur, alloquendos præfectos ac milites ratus, concione aduocata, ita disseruit: Quando peccatis factum est meis, vt mihi vobisq; Laurentiū & comites ex vniuersa nobilitate delectos, in medio cursu ætatis, honorūque casus magis aduersus (quod scitis ipsi) quam hostiū virtus eriperet; non ignoro, fortissimi viri, quiddam insuper à me piaculi contractum esse, quod insolita victoria tandiu exultare Mahometanum, & nefaria passim vexilla gratulabū-
dū explicare sim passus; ac nō protinus ab tristi nuntio, quāuis par-

,,ua & subitaria manu, ad expetendas ab ijs pœnas, vna fretus im-
 ,,mortalis Dei præsentia duxerim. quid enim, tali præfide ac duce,
 ,,non audendum nobis fuit? Ille, gentem nostram ex remotissimis
 ,,regionibus, ad Liberi, & Herculis, & Alexâdri vestigia melioribus
 ,,multo auspicijs & fructu longè solidiore calcanda, subditis æter-
 ,,næ gloriæ facibus incitauit. ille, nobis, aduersus impuros nominis
 ,,Christiani aduersarios, & pia toties arma induit, & de tot tamque
 ,,opulentis nationibus clarissimas terra marique victorias peperit.
 ,,ille, paucitati nostræ vires atque animos dedit, hostium multitu-
 ,,dini formidinem ac terrorem iniecit. ille, nobis, in alio panè terra-
 ,,rum orbe rerum omnium pressis inopia, diuinitus opem ac subli-
 ,,dium tulit: Afrorum, Arabum, Persarum, Indorumq; tam sæpe cõ-
 ,,spirationes, machinas, apparatus momento discussit. vt optimo
 ,,iure, nunc etiam, vel exiguis copijs ad retundendam insolētis bar-
 ,,bari audaciam proficiscens, vnica numinis diuini fiducia secundos
 ,,mihi rerum euentus non sine causa polliceri potuerim. Quid ergo
 ,,tam laudabiles impetus & digna viro consilia retardauit? Farebor
 ,,ingenuè id quod res est, Lusitani. humano quodam timore sũ veri-
 ,,tus, ne si ad hostes ita multos, & recēti victoria feroces, nō prouisa
 ,,antè cõmeatibus, non euocatis Regū sociorum auxilijs, non iusta
 ,,classe, & instructa hoc militum robore, extēplo tetendissem; in ali-
 ,,quam fortasse reprehensionem incurrerem, quòd iracundia præ-
 ,,ceps, domestici doloris causa, cõmunem rem in apertum discrimē
 ,,obicere minimè dubitassē. ita, dum summam rationum mearum
 ,,tacitus apud me subduco, nimium fortasse cautus, quàm parum
 ,,prudens aut amans reipub. videri hominibus malui. Nunc, quādo
 ,,& Deum ipsū, cuius agitur causa, propitium, vt spero, & classem
 ,,ita ornata habemus, vt nihil meritò desiderari à quopiam possit;
 ,,est sanè, cur celso & erecto animo ad vlciscendam Laurētij & po-
 ,,pularium necem sine mora pergamus. veruntamen, antequam in-
 ,,iuriam hanc bello persequimur, delenda nobis est macula, magno
 ,,meo cum dolore iam antè suscepta: quod Sabaium hunc, Decaniū
 ,,tyrannum, tot menses impunitum esse permittimus. Hic, qua im-
 ,,pudētia atq; audacia cū Nizamaluco, & cæteris Decani regni præ-
 ,,fectis, commissum sibi ab Rege suo imperium, per scelus fraudem-
 ,,q; possedit; eadem & cum hostibus Lusitanici nominis, consociauit
 ,,arma, & distentis ad Cananorem nostris, ædificatam hoc ipso loco
 ,,à nobis arcem, nequissimo transfuga duce, non dubitauit inuade-
 ,,re. Quas ob res, equidem cupit ipsius regni Goam aggredi cogita-
 ,,bam. sed quòd ab alto retractior, (vt audio) & ab hisce nouis ho-
 ,,stibus nimium remotus est locus, rem in tempus aliud differemus,
 Dabu-

Dabulum æquè nobile eiusdem ditionis emporium, atque à mari, & Aegyptijs stationibus haud ita seiunctum, in præsentia petere, est animus. id ubi propè in conspectu vr̄bis Dij ceperimus; tum, percussis recenti pauore barbaris; in Cambaianum & Aegyptium, signa infesta vertemus; & gloriosum, Christo fauente, de vtrisque, agemus triumphum. Quod vt ita futurum esse pro certo habeam, cum alia multa, vt dixi, cum vestra in primis, Lusitani, egregia virus & alacritas facit. cui, quoniam ita de me deq; sanguine meo, meremini, ego quoque (sic enim Deus bene iuuat) pro mea parte non deero. Magno silentio, maiore cum assensu, auditus est Imperator; atq; ad nõ dubiam victoriæ spem incredibilis ex omnium frõte oculiq; animorum ardor emicuit. Inde magistri Dabulum dirigere naues iussit. Id oppidum orã Decana, eode ferme quo Ciulu situ, magnifico impositum flumini, duas ferme leucas recedit a mari; actum, assiduo cõcursu negotiatorum, & cumulatis longa pace diuitijs, erat insignè. Quocirca Sabaius, præclarè conscius cuiusmodi se in Lusitanos præbuisset, castello ad portus aditum exstructo, vr̄be insuper aggere & vallo munièrat, præsidioque firmarat militũ varij generis sex circiter millium, in quibus erant mercenarij Turcæ quingenti. itaque ex tanto apparatu Saracenus loci præfectus adeo erat animo soluto & securo, vt ad Lusitanicæ classis rumorem, non modò quicquam ex vr̄banis apothecis, vt fit, in remotiora loca asportari vetuerit; sed etiam, oblectationis causa, vxorem è villa feminasque alias nobiles ad spectaculum euocarit. Erant in Almeida classe Lusitani bellatores mille & trecenti: & è socijs vr̄bibus quadringenti Malabares, quorum singuli de more seruos in armis exercitatos plures paucioresve pro censu in expeditionem eduxerant. Vt in conspectum Dabuli ventum est, nocte in explorandis vadis insumpta, postridie Almeida triremes ad oppugnandum castellum præmisit; ibi dum tormentis & iaculis vtrinq; certatur, ipse interim cum cæteris copijs absque vlla trepidatione in terram egreditur. Ad aggerem subeunt, patentibus portis vndique, se hostes effundunt. Quandiu missilibus agebatur, æquis viribus dimicatum. dein cum sese Lusitani acrius intulissent, & collato pede aduersa corpora gladijs hastisque confoderent; commota primùm hostilis acies; deinde, vincente pudorem metu, in fugam auersa. Et Lusitanos, præter insitam virtutem & audaciam, illud etiam non mediocriter iuuat, quòd conferta iam pugna, oppidani è turribus ac propugnaculis tela necessariò sustinebãt; ne ambiguo ictu in suos nostris permistos inciderent. ita, dum intra vr̄bē sese effuso cursu labarus recipit;

recipit; eodem impetu tergis insistens Lusitanus irrumpit. Ibi verò
 quantam vim ad efferandos homines habeat ira, perspicui potuit.
 Siquidem externi, qui praelio superfuerant, cum se per auersam
 oppidi partem eiecissent, in oppidanos, nullo sexus vel ætatis dis-
 crimine, ab Lusitano sæuitum est. dein tectis publicis priuatisque
 subditæ faces, ac prædæ magna pars raptim ad mare auecta; multo
 plus tamen voracissimus ignis absumpsit. & mortales plurimi, cum
 se metu mortis varias in latebras abdidissent, aut ruina oppressi,
 aut enecti fumo, aut ignibus hausti sunt. Neque vrbe tantum sese
 flamma continuit: naues quoque in portu aliquot eodem incendio
 conflagrarunt. Ab hoc tam claræ vrbs excidio, cuius fama confe-
 ssum longè latèque manauit, Diuim victrici classe prouectus Almei-
 da, ante ipsas portus fauces, parato ad pugnam agmine constitit.
 Hocenus, cum de hostium progressu per exploratores in singula
 panè momenta certior fieret, obuiam ire nostris, & in alto colla-
 tis viribus dimicare dec reuerat: Sed Iazij suasu deinde mutato cõ-
 silio, intra portum sese continuit, vt vno tempore maritimis atque
 terrestribus auxiliis contra Lusitanum vteretur. Nam præter Æ-
 gyptias & Dienses naues, & parones ferme octoginta, qui ab Ca-
 lecuto per eos dies accesserant; in muris etiam ac littore toto, varij
 generis tormenta erant locis idoneis collocata: & Iazius cohiben-
 di a fuga militis, & nouas identidem copias è terra submittendi
 prouinciã sibi desumpserat. Almeida, vbi præter opinionem in-
 clusos intra munimenta vidit hostes; id ipsum victoriæ omen inter-
 pretatus, reliquum diem contemplanda natura loci & consultan-
 do consumpsit. Hoceni prætoriam sibi inuadendam ipse de-
 legerat. Sed prohibitus consensu ducum, quod in eius capite salutem
 omnium verteretur, gloriosum facinus nauarcho egregiè forti
 Nonnio Vastro Pereriã delegauit. Nocturnum dein tempus, par-
 tim stationibus ad pugnam diuidendis, partim curandis corpori-
 bus, & quod caput erat, animis ritè expiandis est datum. Postridie,
 vt maris accessus apparuit, & meridianus ventus ex alto vela per-
 cussit; æstu simul & flatu secundo, classis instructa, portum audacter
 inuehitur. Agmen præibat Nonnius cum ducentis ferme propu-
 gnatoribus, aut vincere paratis aut mori. tum cæteri singillatim
 propter angustias & vadi pericula sequebãtur. Postremo loco sub-
 stitit Prætor ad hostium actum acria discernenda, ne in nostros, certa-
 mine occupatos, repentinis de more incursionibus ab tergo impe-
 tum facerent. Dein, edito pugnae signo, sublatus vtrinque clamor
 & buccinarum cantus ac tympanorum sonitus ex omni parte per-
 strepuit; mox tormentorum fragor, ædificiis intrementibus, pelago-
 que

goque vibrante, omnium aures longo remugitu compleuit. Tum,
 intrepidè procedenti Nonnio, globus ab hoste contortus, nautas
 ipsos decem, demittendis antennis intentos, vno impetu laceravit
 ac perdidit. ac nihilo segnìus ille in medios barbarorum ordines
 inferre sese, quoad comprehensa ferreis vncis Hoceni Prætoria,
 praelium atrox vtrinq̃e commissum est. nec prohiberi Lusitana vis
 potuit, quominus in hostilem nauem ingenti transcenderent sal-
 tu; disiectisque aut ruptis rerum tegumentis, cominus hasta gla-
 dioque rem gererent. ibi acerrimè dimicanti Nōnio guttur sagit-
 ta confixum, quo ex vulnere post triduum periit. Neque ad casum
 ducis, vt fit, percussis cæteri: quin irritati potiùs, ardentibus animis
 integrant pugnam. Pari fortitudine ab cæteris nauarchis vbique
 certatur. Neque barbarus, missilibus quàm gladio melior, flagran-
 tes Lusitanorum vultus, collatumque pedem, & micantes vndique
 mucrones ferre diùtius valuit. Hocenus ipse, vt inclinatam haud
 dubiè pugnam animaduertit, quàm occultissimè sese in lembum,
 tales ad vsus paratum, demisit; atque vt venalis & fluxa est barbaris
 fides, veritus, ne Christianis ab Iazio postmodum proderetur, in
 terram egressus, equos arripuit; ac, ne salutato quidem hospite, cō-
 festim ad ipsum Cambaia Regem plenus cladis & ignominia per-
 uolauit. Calecutani quoque, cùm depressas iam aut expugnatas a-
 liquos sociorū vidissent naues, multis etiam ipsi paronibus amissis
 aut laceris; insulam circumuecti, ex altero euripi ostio, humilibus
 tantum nauigiis propter vada & scopulos peruio, Calecutum tre-
 pida fuga repetuere. Triremes Hoceni duas, in fugā versas, Rho-
 tericus Soarius insecutus, epibatis exiit, ac puppi religatas ad Al-
 meidam victor attraxit. iamque desperatis omnino rebus, cùm se-
 se hostes passim in mare præcipites darēt, instate vndique è scaphis
 ac triremibus Lusitano, cæruleos fluctus atro sanguine infecerant.
 ac ne quicquam Iazius litore toto discurrens, fugam stricto mu-
 crone sistere nitebatur. Vna restabat eiusdem Iazij nauis, & robo-
 re & celsitudine & numero defensorum instar egregiè muniti ca-
 stelli: recta insuper crudo boum corio, ad repellenda iacula duro,
 ad fallenda vestigia lubrico, ad prohibenda incendiam ad factō. Ea
 nauis, cùm ausos non semel inuadere Lusitanos magno semper eo-
 rum damno ac vulneribus repulisset, ad extremum crebris tormē-
 torum ictibus repetita, pluribusque perfracta locis, tandem aliquā-
 do subsidit. Illud verò non sine miraculo à peritis animaduersum.
 Nonnij nauis, dudum vetustate fatiscens, trahensque sentinam a-
 deò, vt antlias binas pænè sine intermissione requireret; ea tota di-
 micatione, quæ à meridie in vespere usque protracta est, haud

vno loco pertusa, nihil tamen aquæ profus admisit. eadem, finito
 mox prælio, multis partibus plures vno tempore vndas accepit.
 Cæsa eo die feruntur hostium ad tria millia; & Mammaluci ferè
 omnes aut capti aut interfecti. è nostris duo & triginta cecidè-
 vulnerati, missilibus maximè, plus trecenti. Quæ in re durities &
 frugalitas eius ætatis Lusitanorum euidenter apparuit. Siquidem
 ad obligandum Nonnij vulnus, aded linamenta defuere, vt in id
 ipsum, è suis tunicis vnâ (leuis dictu res, cæterùm haud quaquam
 negligenda) Prætor ipse protulerit. Vt iam pænè portentis simile
 videatur, aded masculum nuper asperumque in armis genus, ad ta-
 tos tam breui deflexisse vestium apparatus, conuiuioru elegantiã
 & exquisitæ ac lautæ supellectilis instrumenta. Sed nimirum, qua
 soli vbertas, & affluens copia rerum omnium, ad Capuam Pænos,
 in Græcia Syriâque Romanos emolliit, eadè in Oriente, per Indo-
 rum Sinarumque commercia, variis captos voluptatum illecebris
 Lusitanos infregit ac primò paupertatis contemptus in mores eo-
 rum inuectus: inde luxus otiumque, succisis industriæ ac parcimo-
 niæ neruis, priscam seueritatem & disciplinam, ingenti bonorù do-
 lore, labefactauit ac soluit. Verùm eo quod expositum est prælio,
 hostiles naues, vt dixi, variè magnitudinis demersæ complures. ro-
 stratæ majores quattuor, onerariæ totidem in potestatem venere.
 in iis, præter machinas & bellicum instrumentum, auri argenti que
 vis ingens, & multum pretiosæ vestis inuentum: è quibus Almeida
 nihil omnino attigit. militibus ea cuncta largitus est. regia tãtùm
 Sultani vexilla tria in Lusitaniam missa, & in tẽplo Christi ad Na-
 bantiam, seu Tomarium, ab Emmanuele Rege suspensa: quorum
 in vno, ad contumeliam nominis Christiani, captæ & occupatæ
 Hierosolymę argumento, in modum trophæi depicta, sacrosancta
 altaris mysteria videbantur. Ita, Christo superisque fauētibus, præ-
 clarè demptum cladis proximæ, si quod erat, dedecus; & Ægyptiis
 cum fœnore multo repensa Laurentij cedes est. neque id optimum
 eius pugne fuit; sed quò l vna expeditione territis latè nationibus,
 Regibusque, Indici maris imperium in multos deinde annos Lusit-
 ano firmatum. Quo magis demiror, insignem aded testatamque
 victoriam silentio prætermittam à Paulo Iouio æquali eorum tem-
 porum scriptore: præsertim cum diserte ipsemet belli huius initia
 causasque tradiderit. Ex eo die Almeida, luctu & squalore deposito,
 cum Deo immortalis gratias, vti debebat, egisset; lazio quoque, er-
 roris veniam suppliciter petenti, spondenti que se enixè daturum
 operam, vt omnes India satrapas Regesque fide in Emmanuelem
 & obsequio superaret, pacem dedit. us legibus, vt naues Ægy-
 tias,

ptias, quæ prælio superfuert, traderet cum vniuerso apparatu, itemque Lusitanos ad Ciaulum captos illico restitueret: postremo, vt multiplici comœatu Christianam instrueret classem. omnia sedulo & obedienter facta. neque illi quicquam in præsentia grauius imperatum est, & ab oppugnanda vrbe Dio, quamuis præclara sese daret occasio, temperatum a Lusitanis, non tam in lazij gratiam honorémve, quam ne Cambaia Regem, cuius vel in primis Emmanuel amicitiam expetebat, eo facto lacerarent. Inde ouans Prætor ingenti cum gratulatione Cocinum reuertit: & ex itinere, Nizamalucum ipsum tantæ victoriæ perterritum fama, ad persoluendum Lusitano Regi annum vestigal, quod antea semper abnuerat, negotio nullo perduxit. Eandem fœderis conditionem, eodem percussus terrore, subiit regulus Baticale: quod oppidum ora Canarina, ultra Goam est leucas quinque circiter & viginti. Interea Emmanuel ab Andrea Amaralio (cuius virtute redeuntem è Cilicia Sultani classem in Rhodio mari fusam antè docuimus) de hostium apparatu consiliisque præmonitus, nondum tamen cognita Laurentij nece, Fernandum Cotinium è prima nobilitate virum, cū nauibus quindecim, & tribus armatorum millibus, in Indiam destinabat, vt pulsus inde Sultani copiis, & remisso in Lusitaniam Almeida, sese cum Albuquerque Prætorē jungeret, ipsamque totius belli originem fomitemque Calecutum urbem inuaderet deleretque. Cocini tum inter Almeidam & Albuquerque, instigantibus vtrinque peruersis hominibus, de successionē fœdè admodum certabatur. Cotinij aduentu ea controversia statim sedata est; & Almeida, quippe cui nihil esset obseruantia & fide in suum Regem antiquius, deposito sine mora magistratu, repudiatisque improbis suaforibus, cum Albuquerque in gratiam rediit. Ducis huiusce oppidò miserandum scriptores exitum tradunt. Cùm circiter quadriennium India præfuisset, Lusitaniam repetens, circa Bonæ spei promontorium, ad reficiendos è diuturna iactatione comites, & simul aquandi & petèdi cōmœatus causa, in terram exscendit. mox, dilapsis ad proxima tuguria Lusitanis, inter emédum, vt sit, rixa cum incolis quorūdam temeritate cooritur. Ad eum sedādum tumultum, suosque tuendos, Almeida, raptis quæ fors obtulerat armis, cūm aduolasset, cōcursu repente ex vicinis pagis facto, priusquam ad naues receptū haberet, præusta fude trāsfigitur: nixulq; illico genibus, manus oculosq; in cœlū attollēs, ingenti omnium dolore excessit è vita. Circa eū veterani complures, in iis egregij bello duces duodecim, dum instabili vestigio in arena luctantur, ab hostibus mira corporum agilitate,

petiti

petiti eminus iaculis, eodem lethi genere periêre. Ita, clarissimum Imperator, & vir integerrimus, cum Europam Asiamque victoriam peragrasset, in Africa demum ignoto littore, ad ludibrium rerum humanarum, ab nudis ac teterrimis Æthiopibus interfectus & spoliatus, non modò paratis ab Rege præmiis, verùm etiam sepultura honore & supremis exsequiis caruit. Per idem tempus, hanc ab similibus casus ad Calecutum Lusitanos afflixit. Profectus ad exitum eius urbis triginta navium classe Cotinius, Prætor Albuquercio eiusdem expeditionis adjutore socioque, quâquam acriter obsistentibus oppidanis, copias tamen omnes ad litus exposuit. Inde expugnato castello, quòd portus faucibus imminebat, Albuquerqueius ad urbis incendium, Cotinius ad regiam ipsam occupandam ac diripiendam præmatura festinatione contendit. Et Albuquerqueius quidem, incolis metu perterritis, haud ita difficili negotio rectis ignes iniecit: quorum pars magna (quippe ligno foliisque constabant) illicò flammis absumpta. Cotinius regiam, absente per eos dies Zamorino, audacter aggressus, magna ex parte caso præsidio, claustrisque refractis, per vim irrupit hostes ex composito simulata desperatione fugaque, sese per posticum in siluam eijciunt. Cotinius, potitus iam adibus, quasi nil ultra periculi superesset, ex longa defatigatione æstuque vehementi, & noctis proximæ peruigilio, quietis aliquantulum capiebat; cum subita conuersione rerum fors belli immutata est. Multa erant in regis adibus diuturna cura studioque congesta, quæ, subjecta præsertim oculis, cupiditatem incenderent. Ad ea certatim rapienda, suisque ipsimet humeris auhenda Lusitani, dum auidè huc illuc, ab re bene gesta soluti palatiisque, discurrunt; interea spatium datum Narribus ad auxilia conuocanda, quæ ex vetere gentis disciplina, ad certas significationes, momento cõueniunt. dein conglobati horatiquè se mutuo ad sui Regis injurias fortiter vindicandas, repente in regiam impetum faciunt; nostrorumque oneribus impeditos, & deprehensos errore viarum, sub sarcinis passim obruncant, jaculisque conuulnerant. Cotinius ipse, dum serò suos à præda reuocaret, ab hostibus intra septum regium oppressus ac trucidatus, occubuit. Et Albuquerqueius, ad opem laboranti ferendam trepido nuntio excitus, cum refugientem & confertam in angustiis turbam frustra perumpere niteretur, vulneribus duobus acceptis, ad hæc graui saxo in eum supernè dejecto, semianimis cadit: agræque ad naues relatus, ancipiti aliquot dierum curatione conualuit. Periere eo die Lusitani, partim hostium telis petiti, partim in fugâ suis obruti, amplius octoginta. fauciorum numerus relatus circiter trecenti.

trecentorum. Eius cladis culpam scriptores in vnum Cotinium cōferunt. quod is palmam euersi Calecuri cum intemperantiū adamasset; non expectatis Albuquerquei subsidiis, quo gloriam rei gestæ præcerperet, ignoto itinere, caloribus maximis, ad regiam antecedens, temere sese in apertum capitis discrimen objecerit; neq; Emmauelem Passanium audierit, spectata æquè prudentia ac fortitudine virum, in ipso rei gerendæ articulo sapienter monentem caueret insidias, militemque à præda & discursu quâ diligentissimè contineret. Neque tamen incruenta fuit hostibus victoria. Plus mille vel igne consumpti, vel in pugna desiderati. Eadem ætate, qua hæc ad Calecutum gerebantur, Antonius Laurerius, Frânciscanus, cuius antè meminimus, è Socotora Indiam petens, ad Surratū oræ Cabaicæ factò naufragio, cū aliquot Lusitanis ad Mamudium Regem captiuus abducitur. Et Didacus Lupius Sequeria ad incundam cum Malacensibus amicitiam, è Lusitania missus, cum ad Cocinum appulisset supplementò in naues accepto, in Orientem portò cursum extendit: ac superato Cori promontorio, præter Gangeiticum sinum altò vectus Oceanò, ad Somatram primus (quod quidem exstet) omnium Lusitanorum accessit. Ea insula, pari ferme ac Ceilanum genere loci, à Septentrione in Austrum obliquè porrecta, ab continente, in qua Malaca vrbs est, angusto & periculoso diuiditur mari, atque ob id ipsam peninsula quondam credita est, quòd ob frequentia vada Syrtesque nõdum interiore patefacta nauigatione, istomò quòdam annexa continèti procul intuentibus videretur: cuiusmodi errore ad Siciliam captus olim est Annibal. Sed nostrorum temporum audaciæ, vt nihil imperuium; sic multo plura iam cognita & explorata sunt. Longitudo insulæ, ducentas leucas & viginti; latitudo, qua maximè patet, septuaginta non amplius colligit. Auri est apprime ferax (ex quo Chersonesum auream prisca appellarunt) nec non stanno, ferro, vitro, sulphure abúdat, insignis insuper fonte perenni, ex quo naphta instar olei manat: & excelsò cõspecta monte, (Balaluanum incolæ vocant) qui, ad similitudinem Siciliensis Ætnæ, fumum & flammæ horribiles euomit. Regio est, ob frequentiam fluminum ac paludum, nemorumque densissimorum, graui admodum cœlo, ac præsertim aduenis vehementer infesto. E syluis, inter alia, primæ notæ sandalum album, gallochum, & exsudans in modum resinæ caphura legitur, quam ignari Arabicæ linguæ camphoram vocât: itemque vulgare piper, & piper oblongum, zingiber, casia. super hæc, magnam bombycis quoque, ad vestes delicates, copiam mittit. Incolæ, milio ferme, & oryza, & syluestribus victitant pomis. Frumentum, & cæte-

ram orbis nostri sementem, terra non patitur. Interiora, indigenæ tenent dediti simulacris: littora, Mahometani: quæ postis ante ducentessimum circiter annum inuenta, per vim compulsa ad montana incolis, maritimam planitiem, & loca maxime opportuna commerciis, occupauit. Ditiora tota, complura in regna tribuitur, quæ recensere hoc loco non est operæpretium. Sequeretur igitur in ea loca delatus, cum Pedirensi primùm, dein cum Acenorum Rege pacē & societatem aquis legibus iniit: & eius re monumento columnam in utroque littore statuit. Ab Somatra ob breui trajectu Malacam venisset, tentata prius per interpretē Mamudij alterius tyranni voluntate (is erat ex Arabia oriundus, & sensim collectis viribus, a Sioniseu Sabanni Rege, qui trans Gangem latissimè dominatur, per summam fraudem iniuriamque descenderat) Hieronymum Texeriam ab Emmanuele Rege legatum quam ornatissimo comitatu in terram exposuit. Ei frequenter ab aulicis obuiam itum; & magnificè instrato impositus elephanto, ad regiam ingenti celebritate deducitur. Dein prolata munera, & litteræ Emmanuelis, Arabica lingua conscriptæ. Societatem & commercium postulabat Emmanuel, & sibi magnificum Malacensis ducebat, secum ab Rege tam inclyto, ex ultimis terrarum finibus, expectatum fœdus. itaque peracto primæ salutationis officio, pax & amicitia magna partis vtriusque voluntate conuenit. Sed hæc tam lata inuitia eundem videlicet exitum habuere, quem Calecutana sub aduentum Vasci Gamma decem antè annis habuerant. Saraceni & Arabes Malacæ negotiabantur: Lusitanis præter causam religionis, ob accepta insuper ab eis incommoda, & ademptam maris possessionem, infestissimi. ij, quemadmodum antea Zamorinum, sic in Mamudium hunc, insigni perfidia ac leuitate virum ex nefarij pseudoprophetæ disciplina, per coemptos pecunia calumniatores, ac præcipuè præfectum vrbs, quem vocant Bendaram, fletis criminibus in Lusitanos quàm acerrimè concitant. Gêtem ab extremo Occidente, omnium quæ sub cælo sint, sæuitia & rapacitate maximè detestabilem, exitio natam Orientis, quocumque sese specie societatis insinuent, ibi arce confestim ædificata, incolis acerbissimæ seruitutis iugum imponere. Testes eius rei Cocinum, Cannanoré, Armuziã, Sotalam citant, proinde, quod optimum est, alienis doctus euentis Rex pacem caueat insidiosam ac funestam, rebusque suis maturè prospiciat. non plus quinque latronum naues, valde imminuto & nautarū & militū numero, intra ipsius præsidia & portum inclusas teneri: si paululum modò in id, quod est opus, animum & cogitationem intenderit; nullo prope certamine cunctos

eunctos ita opprimi ac deleri posse, vt ne nuntius quidem cladis
 vllus omnino superfit. Hisce igitur, & alijs id genus argumentis,
 licet ius gentium & fœderis: religio non parum obstarer; tamen
 improvidum viri fallacis animum, & suapte natura Christianis in-
 fensum, Arabes in suam sententiam facile pertrahunt. Infandi sce-
 leris in præsentia talis ratio initur: Per summam officij simulatio-
 nem tyrannus Sequeriam & præcipuos ex eius comitatu ad con-
 uuium inuitat; suggestu præcelso ad cænaculi amplitudinem ex-
 tructo, & pretiosis tapetibus ac peristromatis adornato regium in-
 morem, & quidem in ipso littore, scilicet honoris causa, ne Lusita-
 nus dux, in tanta peregrinorum colluione, longius ab suis abscen-
 dere cogeretur. ibi inter epulas incautum hospitem comitesque
 propalam trucidare, eodemque momento naues adoriri placue-
 rat. Sequeria, quamuis ad eam diem consultò pedem è naui non
 extulisset: tamen multis precibus inuitatus, ne fidem hospitij su-
 spectâ habere videretur; se ad festas dapes venturum promisit. dein,
 coniurationis indicio ad eum delato, (neque enim in vrbe deerant
 qui facinus improbarent): sociorum hortatu, sub ipsu conuiuij diè
 per internuntios morbum exeuat. Ea spe delusus Mamudius, aliâ
 fraudem, ijsdem architectis & suatoribus, machinatur. Mos erat
 Malacæ, qui & in alijs emporiis; vt primus quisque emptor ad vr-
 bē accessisset; ita eum ante alios cum oneribus missum facere. Ea
 lex quoniam si obseruaretur, Lusitanis, qui recetes aderat, diutius
 erat in portu commorandum; ostendit tyrannus, se, cum Emma-
 nuelis, quem plurimi faceret; tum ipsius etiam Sequeriæ causa, qui
 ex tam lōginqua regione venisset; extra ordinem aromata & mer-
 ces exhibere Lusitanis decreuisse: (veruntamen, quoniam id peri-
 niquo passuri sint animo cæteri negotiatores; qui iâ dudum one-
 ra præstolentur, curandum esse vt quamprimum & quanta maxi-
 ma diligentia res transigatur. Ad certum diem quattuor seorsum
 locis quamplurimos. Lusitanos cum scaphis præstò iubeat esse.
 mandaturum se, vt quæ maximè cupiât, ab apothecæ curatoribus
 nulla mora interpolita proferatur. Latus ea conditione Sequeria,
 & gerendi negotij causa dissimulatis iis quæ de conspiratione co-
 gnorat; Mamudio, pro tam propensa in Emanuelem voluntate,
 gratias agit ingentes. Inter hæc, a tyranno classis lemborum ali-
 quot silentio cōparatur, & impositis sagittarijs, in occulta statio-
 ne post suburbanu promontorium collocatur. Vt mutis erat ex
 insula Iaua, quem honoris vocabulo Kaiam appellabant: secundū
 Regem opibus & clientelis longè princeps Malacensis emporij.
 Huius filius, Patriacus nomine, cui paucis illis diebus cū Lusitanis

contracta familiaritas erat, conscendendi ad præfinitum diem præ
amicitia nauem Sequeria cum aliquot armatis, & iugulandi repē
tē ducis negotium suscipit: stationes præterea armatorum locis
idoneis disponuntur, vt in Lusitanos, quiq̃ in vrbe versarentur,
quique emendi causa scaphas ad littus appulissent, ex omnibus
locis impetus fieret. simul etiam subornati, qui eo die, per speciem
vendendi commeatus, ad Lusitanicas naues accederent; nauium
custodes, ignaros imminentis exitij, distinerent. Edictum omnibus
vt nihil mouerent, antequam è loco excelso editum fumo signum
aspicerent. Ad eam verò significationem, & classis parata, subito
ex insidiis in semiplenas inuaderet Christianorum naues; & cæteris
pro sua quisque parte rem terra mariq̃ impigre gererent. Vbi di
sta facinori dies affuit, Sequeria, cui nihil erat longius, quam vt a
Emmanuelem nuntios aperti Malacensis commercij perferret; sca
phas aliquot cū mercatura administris ad loca destinata dimittit.
Ipse interim oblectandi animi causa, vt fit, latrunculorum lusu tē
pus terebat: cū Vimuris Raia filius cum aliquot armatis per
causam salutandi superuenit. Aduenienti cū omisso ludo Seque
riam prodiret obuiam officij causa; Quin tu, inquit ille, cæpta pro
sequeris? nam & apud nos quiddam haud absimile genus oblecta
menti est; & quibus potissimum rebus ab isto vestro discrepet, dis
cere vehementer aueo. Cū Sequeria ad certamen ludicrum, mor
ris amico gerendi causa, reuertisset; interea Patiacus expectant
quam mox fumus attolleretur: varia sciscitando animum tegebat:
licet ab insita genti fallacia simulationem vultu egregie sustineret,
tamen sensibus intimis è concepto scelere æstuabundus, modò re
sistere, modò consurgere, tum sicæ manubrium identidem stringe
re. & is quidem, quamquam ad eadem paratus, præclare sibi tem
perauit, quo minus præproperè consilia patefaceret. Non eadē ca
teris patientia in præstolando fuit. Nam & qui venalem annonam
ad naues admouerāt, & qui in scaphas ex vrbe imminebant, per tu
multum ac trepidationem, furis instigantibus, non expectato si
gno coorti ante tempus in Lusitanos irruunt: iamque pluribus lo
cis, inscio Sequeria, cædes fiebat; cū nauta è summo carthesio &
gestus eorum, qui cum gladiis aderant, speculatus, & rixa eminus
animaduersa, cōfestim ducē inclamat, Deū hominesq̃ cōtestans
paratam fraudem, mucrones in caput eius instare, Lusitanos ad vr
bem circumuentos occidi. Ad eas voces quasi è profundo veterano
excitus Sequeria, abjecto alucolo ferrum capit; idem comites &
nauis faciunt. Sicarij, conscientia exanimati, in subiecta nauis
gia momento desiliunt. ille, missis properè ad littus armatis, qui
suos

suos laborantes protegerent, & ad naues festinè reciperent; ad omnia prouidenda, quæ in tali re opus essent, exemplo discurret. Et iam edito signo, lembi hostium ex alto aderant. id ubi Sequeria nuntiatum est; ne loco arcto & impedito repente oppressus, tormentorum usum, quibus in tanta militum paucitate maximè nitēbatur, amitteret, præcis raptim anchoralibus, è portu se proripit; & obuiam hosti procedit. dein è tormentis æneis ferrea missilia horribili fragore cōtorquēs, barbaros ita conterruit, vt ne tentato quidem certamine, velis remisque sese in fugā præcipites dederint. iis dissipatis, ad suorum reliquias colligendas in pristinam stationem reuertit. neque ausus deinde quisquam ei negotium facessere. In eo tumultu cæsi Lusitani ferme triginta; paulo plures in vincula abrepti. in quos ne grauius à tyranno consuleretur; ab vrbe quatienda, & ab incendiis nauium Sequeria sese continuit. Cæterum temperare non potuit, quominus Mamudio renuntiari iuberet, Lusitanos tam insignem tamque atrocem injuriam, fauente Deo scæderum teste, propediem esse vindicatuos. in præsentia, quod stata reuersionis tempestas adesset, quæ motio in iis locis non nisi tertio quoque redit mense, ne apud consceleratos & perfidos homines diutius ageret; velis in Occidentem datis, obuios aliquot barbarorum iuncos (onerariæ nauis id genus est) pretiosis mercibus refertos expugnat; tum nauibus duabus Cocinū missis, quæ de statu rerum Malacensium Prætorem Lusitanum docerent; ipse India & Arabia ad dexteram relicta, Bonæ Spei promontoriū præteruēctus, ingenti labore ad Tertias insulas, atque inde in Lusitaniā recta cōrendit. Et Sequeria quidē nauigatio hunc habuit exitum. Albuquerque interim valetudine recuperata, & refectis è Calecutana clade suorum animis; in id maximè operam dabat; vt, quæ cōtra ipsius existimationem ab iniquis ad Emmanuelem Regem delata essent; re ipsa magis & factis, quam litteris aut oratione refelleret. In primis, ad Armuzianum bellum, quod ille iam diu coquebat; nauales copias, & omnia machinarum genera, quam acerrimo studio comparabat: ac breui, non die, non nocte intermissa cura, nauium vnus & viginti classem, omnibus rebus instruxit. in eas Lusitanorum duo circiter millia, præter auxiliares, imposita. Dein oratoribus principum & regulatorū auditis, qui ad eum initio præturæ officij causa confluxerant, cum iis, quas dixi, copiis in conspectum oræ Decanæ prouehitur. parantiq; porro in Arabiam tendere; nec opinata spes commodi propioris affulset. Goa est vrbs (cuius haud semel iam est mentio facta) in Tiuarino insula, quam, & ignobiles alias complures, angusto in-

terfusum euripo, efficit mare: illa quidem, & soli vbertate, & egregij portus amplitudine, & ædificiorum incolarumque frequentia in primis India totius visenda. Ab ea non longè distat Onoris regnum: cuius regni paruam insulam, haud contemnenda tum classe obtinebat egregius virtute naualrdux, nomine Timoia. Is, tyranno Sabaio, cuius antè meminimus, & Mahometanis Goæ inquilinis cum alijs decausis erat infensus; tum ob auocatam illuc ab Onore & Baticala, in clytis quondam emporijs, mercaturam itaque & Saracenis Ægyptijsque negotiatoribus Goam petentibus plurima dâna inferebat: & coniuncta cum Lusitanis causa, miso quodam ardebat studio de Emman, Rege benemerendi: quocirca iadudum Frâcisço Almeida suâ operâ enixè detulerat; & tū ab Albuquerque ad colloquium euocatus, confestim accurrit; atque inter cetera nuntiat, ab euerso Dabulo Sabaium prorsus implacabili in Lusitanos ira concepta, naues ædificantem, magnis præmijs veteranos vndique milites contrahentem, ingenti machinarum omnis generis comparato iam numero, cum bellum primo quoque tempore Christianis inferre cogitaret, in ipso conatu rei aggrediedæ lethal morbo consumptum. Eius morte & multos è subiectis populis rebellasse, & finitimos Reges ad veteres vliscendas iniurias repetè coortos. hinc, Idalcânem filium, ex quo rerum vsu, vixdum locatum in folio, cum domesticis tum externis bellis vehementer implicatum atque districtum teneri: Goam ciuitatem, magna ex parte dilapso tyrâni exercitu, intestinis præterea discordijs laborare. Pro certo se habere, si Albuquerque, ommissa interim Armuzia, ad Goam recta contendat; fore, vt opportunam ad omnia insulam, & urbem in primis opulentam, aut metu aut armis in potestatem accipiat. Ac ne verbis duntaxat captare gratiam videatur: semet, si Lusitani rejiciant, cum suis omnibus copijs in partem laboris periculi que venturum. Albuquerque, collaudata Timoia fide atque constantia, concilium vocat. Nemini spernenda res visa. qui potius Armuzianam expeditionem in alia tempora differri posse: Goam potiundæ, si tam comoda præteruolet oportunitas; reuocari non posse. Cum hæc sententia magno cum assensu plerisque infensisset; Timoia, per speciem Armuziani belli, ad conscribendos in vicino milites dimissus, paulo post cum peditatu & longis nauibus quattuordecim ornatissimis affuit. Sub eius aduentum, Albuquerque, mutata repentè nauigatione, Goam peterent, magistris edixit. Cum in ipso ore portus in anchoris constitisset, Antonium Noroniam sororis filium, & Timoiam cum actuarijs præmitteit; ad oppugnanda castella duo, ex vtraque parte aditus posita. quorum

alterum in ipsa insula Páginum, alterum in continenti Bardesum appellabant. ijs felici euentu captis, caeloque aut fugato praesidio, mittit qui oppidanis denuntient, si voluntate urbem tradere, & Christianam clementiam, quam vim experiri malint; se & legibus ipsorum passurum eos vivere; & tertiam partem tributi, quod tyrannio pendere soleant, remissurum: sin minus, obsidionis mala & omnem belli cladem exspectent. Goani, dissipatis fuga militibus, & absente Idalcan ad fines regni tuendos, iam antea trepidabant. Tum verò, non modò expugnatis arcibus territi, sed etiam benignitate promissorum illecti, pulsus aduersae factionis hominibus, Albuquerque & Lusitanos ingenti gratulatione patentibus portis admittunt: eique, deditionis insigne, claves oppidi & arcis, in qua erant aedes regiae, porrigunt. Albuquerque, cataphracto equo summa omnium ordinum frequentia urbem inuectus, Crucis vexillum pietatis causa praefereute quodam ex Dominicana familia, primum omnium, Deo immortali, partam sine cruore victoriam gratulatus, promissi fidem ciuibus egregiè praestitit: urbem & arcem diligenter inspexit, grauique ante omnia edicto milites à praeda iniurijsque continuit. In naualibus, partim inchoatae, partim absolutae varij generis naues inuentae non paucae. armamentarium, telis, tormentis aeneis, sulphureo puluere, & omni apparatu bellico refertissimum. & in stabulo regio militares equi permulti, quos è Perside aduectos (nam India eiusmodi armentis caret) Malabarici, & Canarini, & Narsingae Reges impenso parant pretio. Ad haec, locandis publicis vectigalibus, tollendis ex insula letrocinijs, & componendo ciuitatis statu, reliquum aetatis insumptum. Iam enim urbem illam Albuquerque, propter eximiam (vt diximus) agri bonitatem, & opportunitatem loci, (quòd quasi cardo inter Cori promontorium & Cambaiae littus interiacer) ad continendas in officio cunctas eas nationes, caput ac sedem Indici imperij destinarat. Dum igitur componendis insistit rebus, ac potissimum conciliandis incolarum animis, haud ignarus vim ac metum, exclusa beneuolentia, malos diuturnitatis esse custodes; interea Idalcan, amissae Goae percussus nuntio, pacem vel iniquis conditionibus cum hoste interno pariter & externo componit. dein, auctis maiorem in modum copijs, ad Goam extemplo contendit. Ducem habebat in castris, eximia rei militaris peritia, Camalcanem nomine. Hunc, ad tentandum aestuarij transitum, quo insula cingitur, cum expeditis octo millibus peditum, equitibus mille & quingentis praemittit. ipse cum caetero exercitu (ea erant equitum quinque, peditum plus quadraginta millia) tardiò propter machinas & impedimē-

ea subsequitur. Camalcan, celeritate vsus, ad ipsum litus applicuit castra. Eius aduentu, praesertim quod Idalcan cum reliqua copia sum mole propediem affuturus nuntiabatur, magnus tota insula motus animorum est factus. Duo incolarum genera Goam habebat, inquilini alteri est secta Mahometana, qui dudum ex Arabia profecti, ut supra dictum est, magnam Africi & Asiatici littoris partem infederant: alteri indigenae, deorum inanum cultores. Illi, ab invito in Christianos odio, eiusdem superstitionis hominem, Sabasilium, Regem expetebant: hi, metu ne dedita sine sanguine urbis poenas postmodum luerent; eius flagitij turpitudinem & culpam redimere insigni aliquo promerito nitentur. Ergo inter se seclam officijs in Camalcanem utriusque certare: omnia Albuquerque consilia (quoad possent) per occultos internuntios patefacere: ad transitum hostes non hortari modo, sed etiam in idipsum naues ex occasione summittere: denique nulli rei deesse, quae ad Idalcanis aut placandam iram aut gratiam ineundam facere videretur. Neque ad barbaros modo pertinebat hoc malum, ipsos etiam Lusitanos quaedam ex parte furor inuaserat: atque ut ad Armuziam nuper, sic tum dementiae & imperitiae Praetorem accusabant, quod Idalcanis maxime absentia fretus, urbem tot tamque potentibus undique nationibus cinctam, adeo parua manu inuadere esset ausus; & inanis gloriae cupiditate, relictis non minus quaestuosae, quam honoratae mercaturae compedijs, Lusitanicas opes, & parta ad eandem diem de cora, in apertum periculum temere coniecisset. Albuquerque, in tantis rerum angustijs, tamque multiplici discrimine, tamen neque animus neque consilium ad omnia defuit. Ac Lusitanos quidem, quando animaduertendi non erat locus, admirabili quadam lenitate ac patientia sustentabat. Ex incolis, capita coniurationis, per speciem consultandi in arcem euocatos, (si fuere amplius centum) repete vinciri iussit. Miracenum est principibus ciuitatis, quem ille demerendi causa quadringenariae cohorti praefecerat; interceptis eius ad Camalcanem litteris, continuo stipatoribus sui corporis tradidit sparis, haud iniustato mortis genere, foediendum. laqueo insuper aliquot est turba suspensi; caeteri ad incertos rerum euentus in vinculis adseruati. Iam vero, ad arcendum insula Camalcanem, idoneis locis tormenta cum praesidijs collocata, propter Lusitanorum paucitatem, incolis necessario admittis, quos quidem Albuquerque minimè infidos aut ab se alienos existimauerat. Subductis praeterea in tutum leuioribus nauigijs, ne hosti ad transitum vsui forent; nobilibus trierarchis circumcundae sine intermissione insulae negotium est datum. Camalcan

varijs locis haud semel conatus trajicere, cum tormentis vndique pelleretur; ad extremum silentio noctis tempestatem nactus turbulentam ac pluuiam, cuiusmodi multæ per autumnum existunt; raribus peditarum; vitilibus nauigijs, corio circumfutus, equitarum trajicere instituit. neque ita difficilis transmissio fuit, tenebrarum & imbrium iniuria, prospectus & ignium beneficio Lusitanis adempto. Ac nihilominus inter tumultum aliquot abreptæ rates, casique ex hostibus aut demersi non pauci. Sed ingruenti omni ex parte multitudini vltra obstiti non potuit. Primi agminis ductor erat Zufolarinus, notæ audaciæ vir. is, cum duobus ferme partim equitum partim peditum millibus primùm in sicco statuit signa: dein, cum iam dilucesceret, Camalcan illico subsequutus. iamque passim armati in terram exponebantur: & è stationibus incolæ, mutata repente fide, cum sese ad hostem adiungerent; Lusitani ab suis deserti effusa fuga urbem vndique repetebant, cæterum ne ibi quidem tuto consistere licuit, oppidani conspectis intra insulam Idalcanis insignibus, in Lusitanos tota urbe dispersos adeò vehementer se intulere; vix vt illis in arcem confugiendi spatium fuerit. eodem ij etiam qui mare tenebant, saluis nauibus tormentisque, recepere sese. Interea Camalcan cum cæteris copijs per otium transgressus, ad duas arbores (ita locum appellant) haud longè ab urbe cõsedit. Atque vt receptæ Goæ decus Idalcani præriperet; per Lusitanum exulem Ioannem Machiadum, qui specie desertoris apud Idalcanem stipendia faciebat, Albuquerque pacis conditiones obtulit; magnopere suadens, vt appropinquante iam hyeme, tam arctis comperatibus, tanto inferioribus copijs, ante Idalcanis aduentum urbe excedere, quam belli fortunam temerario ausu periclitari mallet. Haud inania proponébantur: & cum aliæ multæ Albuquerque difficultates angebant, tum nihil magis, quam hyemis imminentis incommodum: quod à Maio mēse, qui tum agebatur, ad vsque Septembrē, in Oceano Indico sæuissimi turbines ac fœdissimæ existunt procellæ: quarum impetu fauces Goani porrus, aggestis arenæ cumulis, per eos dies ita obstruuntur, vix vt minoribus nauigijs & magno cum labore transitus pateat. Ac nihilominus, Albuquerque, cum tanta rerum ac temporum iniquitate premeretur, existimationis ac dignitatis rationem antiquissimam duxit. Idalcanem expectare; oppugnationem, quoad posset, sustinere; & vbi demum cedere necessitas cõgisset, in ipso portu inuitis hostibus hyemare cõstituit. Camalcan, Albuquerque pertinaciam demiratus, experiendi magis vires causa, quã certe victoriæ spe, machinis nondum aduectis, multifariam Lusi-

tanos aggreditur. à quibus cùm egregiè propugnantibus haud
 ne detrimento recederet; interea cùm vniuerso exercitu bellico-
 que instrumento Idalcan affuit, omnemque latè regionem ta-
 bernaculis occupauit. Desertis propter paucitatem nostrorum
 Pangino & Bardesio castellis, praesidia cum tormentis imposuit.
 Dein, cognita Lusitanorum peruicacia, vt rem quam minimo suo
 damno conficeret; intercluso vndique exitu, veluti indagine cin-
 ctos, fame ac desperatione compellere ad deditionem decreuit. id
 quo facilius adsequeretur; misso caduceatore simulatam pacem
 offerebat obsessis. ipse, dum de conditionibus agitur, paulo in-
 fra urbem, qua in angustias cogitur aestuarium, multa saburra
 grauata onerariam ad instar molis demergit. dein, cùm ad alte-
 ram eodem modo supprimere maturasset, animaduerso periculo
 trepidi nauata rem ad Albuquerqueium deferunt. consilium habe-
 tur extemplo. neque vlli dubium fuit, quin proxima nocte,
 priusquam planè interseptus curipus esset, sese ex letalibus iis
 cancellis eriperent. Igitur, luminibus crebris in speciem relictis,
 quarta vigilia ex arce sensim excedunt. neque tamen licuit falle-
 re intentos ad cuncta oppidanos. fugam ignis maximè prodi-
 dit, armamentario injectus. Ergo confestim in abeuntes ex
 vrbe fit impetus; & Albuquerqueius cùm agmen cogeret, equo
 suffosso vix tutum ad naues receptum habuit: inde sublati per
 magnam trepidationem anchoris, cùm vndique tela volita-
 rent, praemissi qui transitum diligenter inspicerent: ac vix iam
 singulas angustiae capiebant naues, itaque aegre admodum tradu-
 cta classis, remotiorem ab vrbe locum hybernis cepit. Hoc
 defunctos discrimine tam graui, alia deinceps atque alia incom-
 moda Lusitanos excipiunt. primùm ipsa loci natura, multiplici
 & anguloso littorum flexu; vt inter nauigandum, quoriescun-
 que res id exigeret, aperta jaculatoribus identidem praerberent la-
 tera. dein adempta facultas aquandi, omnibus circa ab hoste in-
 fessis; vt ex ipso aestuario, hyemalibus pluuiis non nihil temperata
 fassugine, amaros latices & lutulentos haurire sitis intoleranda
 compelleret. omnis denique cūmeatus tanta paulatim inopia pre-
 mi capti, regis equis, quos in frustra dissectos sale condierant, qua-
 uis accurata dispensatione consumptis; vt vulgò mures, & putria
 animalia, pro cibo nautis ac militibus essent: quidam etiam, de-
 tracta scriniis coria, cacabis utcunque mollita commanducare ni-
 terentur. Inde vagari passim morbi, & squallètia tæbe ac macie cor-
 pora miserandum in modum absumi. Sed cùm rot vndique insta-
 rent mala, nihil tamen aequè Lusitanos vrgebat, ac disposita in
 vtroque

utroque castello, de quibus antea demonstrauimus, maiora tormēta: ea cum à fronte, à latere, à tergo pænè assidue nostros impeterent; maximo incommodo captam relinquere stationem, & lateras mutare subinde cogebant. Aduerlus eam perniciem Albuquerqueius aliquid ex Lusitanâ consuetudine audendum ratus; consilium cepit prima specie temerarium & anceps; cæterum exitu paruit, extremis in rebus fortissimos quosque conatus esse tutissimos. Valido præsidio Idalcânis ambo castella tenebantur, sed tanta barbarorum ab secundis rebus erat negligentia, quod à Lusitanis, fame ac lue dira pænè confectis, deditioem in singula momenta expectarent; ut non vigiliarum ordo, non stationum locus aut numerus teneretur. Soluti ac securi milites, quasi nihil omnino timendum esset, somno & perpotationibus tempus terebant. Ea scordia satis comperta, Albuquerqueius, acerrimos viros ex vniuersa classe trecentos deligit, hos, & sua sponte incensos cupiditate vindictæ, & magnis insuper pollicitationibus incitatos, bifariam diuidit, cumq; egregiis ducibus noctu diuersos ad vtrumq; castellum dimittit. Profecti silenti agmine, cuncta neglecta & soluta, custodes ante vallum inermes ac sospitos inueniunt. Cum hi se tam imparatis, ac nihil tale opinantibus, ab Lusitano ex vltima desperatione feroci, multis simul partibus prælium initum. Indi repentino tumultu attoniti, & ignari quid esset, velut alienata mente passim cæduntur: pauci captis armis resistunt. Sed iis quoque momento dissipatis, intra vallum & portas prælium infertur. neq; vltra sustineri Lusitana vis potuit. in fugâ auersi hostes: & memorabili ausu ab obsessis ac circumuentis vna nocte duo castella expugnata. machinæque ac tormenta (quam vnâ Lusitani adamârunt prædam) raptim ad naues auecta. Quo tam insigni facinore ictus Idalcâ, veritusq; ne tale quidpiam in suum ipsius caput Lusitani consciscerēt; tabernaculum ab vrbe dicitur longius transtulisse. Post hæc, ab hoste, malleoli & aridi virgultorum falces oleo resinaque perfusi, ratibus imponuntur, quos igne cõcepto in Christianâ classem æstu secundo repentè demitterent. Ea re per exploratores cognita, Albuquerqueius anteuertit; vtroque ipse ad eam inflammandam materiam idoneos viros ad urbem occultè summisit. subiēre quàm maximè surdo remigio; veruntamen intentioribus iam vigiliis sensit aduentum barbarus; & cum aliquot actuariis confestim occurrit. ibi sæuissimo contracto certamine, cum hostis multitudine superaret; Antonio Noronię crus læuum sagitta transfigitur, quo ex vulnere paucis diebus expirauit. Is casus Albuquerqueium grauissimè perculit; non domestici tantum incommodi causa, verum

verum publici quoque damni, quod eximia spe summæ virtutis a-
 dolescentem, ac singularibus animi & corporis præditum orna-
 mentis, Emmanuele approbante, successorem sibi in eo imperio
 designauerat. Neque tamen incruentum fuit hostibus prælium;
 multo plures ex iis, quam è nostris desiderati; & nisi mors Noro-
 niæ interuenisset, Lusitani egregiè vicerant. Inde, vitædis verinque
 insidiis, aliquot dies per summas Lusitanorum ærumnas exacti. ita-
 que magno eorum gaudio verè appetebat; marique nondum pla-
 nè aperto, seu necessitas, & extrema rerum omnium inopia, no-
 stros ad profectiõem adegit. aliquot nauigia in transitu amissa,
 reliqua classis cum denique in altum euasisset; agri, quorum e-
 rat ingens multitudo, in Anehediuam insulam deportati; ut ibi
 desiderato cibo potuque, & insuper amœnitate loci, & cœli clemẽ-
 tia sese reficerent. Albuquerquei Cananorem delatus, in restauranda
 institit classi: dein Calecutanæ opis fiducia, & adempri Cocinensis
 regni dolore tumultuantem denuo Naueadoræ propinquum; co-
 leriter eò profectus, cæsis aut fugatis Zamorini auxiliis, maturè
 compescuit, Regemque socium sollicitudine liberauit. Per eor-
 dem dies Narsingæ Rex ingenti exercitu comparato, præcipuam
 Sabaij ditioris urbem Taracolum aggreditur. Ad eam tuendam
 Idalcan sine mora profectus; armatorum nouem milia Goæ reli-
 querat; nouis munitionibus, quod mœnium infirmitati diffideret,
 circa urbem intenta cura perductis. Et Albuquerquei, de Goa repe-
 tenda assiduè cogitanti, quod in ea re dignitas & existimatio Lu-
 sitanici nominis ageretur; noua classis è Lusitania decem nauium
 cum eximio flore nobilitatis ac iuuentutis in tempore superuenit.
 His auctus copiis, purgato exercitu missione turbulentorum, na-
 uibus triginta quattuor, in quibus erant bellatores egregij, Lusitani
 mille quingenti, & Malabares auxiliares trecenti, magno &
 erecto animo ad Onorem rediit. ibi cognito rei Goanæ statu ab
 Timoia, quem propter loci vicinitatem nihil ferme latebat; tres
 ab illo naues insuper accipit; eumque denuo ad conducendos mer-
 cede milites proficisci iubet. ipse cum iis quas habebat copiis in-
 terea rem aggredi statuit. omnino ingentis erat audaciæ, non ex-
 spectatis auxiliis, tam exili apparatu urbem & operibus & præfidiis
 ad eò munitam inuadere. Sed si vnquam aliàs, tum utriusque fortibus
 captis affuit Deus. quando quidem tantus è prioris belli memoria
 terror non oppidanos modò, verum etiam externos inuasit; ut li-
 cèt ab omnibus rebus essent paratissimi, tamen præ metu vix mē-
 te animoque constarent. Duo primùm castella, sub ipsum classis
 int roitum, à custodibus, Lusitanicum horrentibus ferrum, exte plo
 deserta.

deserta. Inde Albuquerqueius, directis in frontem ex vrbe tormentis nequaquam exterritus, descensione facta, multis simul partibus oppidum oppugnat. neque ita magno certamine superatis munitionibus, cum intra mœnia sese Mahometani recipèrent; permisti refugientibus Lusitani pariter irruunt: & omnibus viis armatos iuxta & inermes cædunt. Atrox maximè prælium ad arcem fuit, dum fideles aliquot ex Idaleanis familia, regias ædes pertinaci tuentur pugna. sed iis demum in vestigio trucidatis, turpem in fugam ceteri omnes effusi: alij ex muris pauidi sese præcipitant: alij ad aquas compulsi vel obtruncantur in littore, vel degrauantibus loriceis vulneribusque merguntur. maxima pars per agros insula tota dispersi. ita Albuquerqueius incredibili felicitate, rursus vrbe potitur VII. Kal. Decembris, quò die Diuæ Catharinæ sacra natalitia celebrantur. Finito iam prælio, cum tribus peditem millibus Timoia superuenit; serius omnino, si rem confectam spectes; ceterùm ipsius victoriæ celeritas (non plus sex horis pugnatum est) socium ab omni vel negligentia vel perfidiæ crimine vindicauit. quod e quidem diuinitus crediderim factum, ne scilicet è Christiana victoria, & singulari Dei beneficio parta, quicquam ethnicus homo sibi decerperet. Dimissi dein circum insulam equites, ad Mahometanos è latebris eruendos, magnam denuo stragem dedere. Ita, variis cladibus absumpta septem circiter hostium millia. è Lusitanis, quod credi vix possit, desiderari non amplius quadraginta. Post hæc, Albuquerqueius ad firmandum Emmanuelis nomine imperium toto pectore incubuit. ac primùm, defectionis auctoribus, exilio & bonorum proscriptione damnatis, perfidæ ciuitati ex ipsamet Idalcanis formula vestigal indixit. dein, ad sobolem in vsum militiae propagandam, sacro fonte expiatis Indicas puellas cum Lusitanis in matrimonio collocabat, fouebatque omni genere caritatis: tum aduersus imminentis belli pericula resecti celeriter muri turreſque, & arx ipsa nouis propugnaculis aucta. In id opus dum idolorum fana, & sepulchra Ethnicorum, & alia ædificia diruuntur; in domus cuiusdam parietinis æneum Crucis, pendente Christo, simulacrum apparuit: euidenti planè argumento, in iis olim regionibus non modò Christianam fidem, sed cum ea salutarem quoque vsum imaginum (quem recentes isti scilicet pietatis antiquæ assertores ac diuinæ voluntatis interpretes funditus extirpare conantur) ex Apostolica traditione viguisse. magnum verò Albuquerqueius & boni omnes inde gaudium percepere, præſagientibus animis, tam urbem ecclesiamque principem Indicæ religionis aliquando futuram. itaque signum illico purgatum, nec sine lacrymis

& tunc

& cum solenni pompa & apparatu, pro ea quæ tum suppetebat copia, exstructo nuper Christianorum templo illatum à sacerdotibus atque ad Emmanuelem deinde, talium rerum plus multo, quam auri gemmarumque sitientem, muneris amplissimi loco transmissum est. Neque huic tantum signo acceptam eam victoriam Lusitani ferebant; quod eius ope quodammodo introducti in urbem fuisse viderentur, sed etiam Diui Iacobi Apostoli Hispaniarum presidis evidenti auxilio: quod amissa iterum Goa barbari sine fine requirerent, quisnam esset egregius ille dux, punicea cruce & fulgentibus armis insignis; qui tantam edidisset stragem, ac Mahometanas phalanges Christianorum paucitati cedere coëgisset. Neque Albuquerqueius, cœlestis promeriti sese immemorem ostendit. siquidem, pietatis causa, inclusum vermiculati operis auro scipionem cum capulo ex pyropis & margaritis, & bombycinum petalum addito aureo gemmatoque conchilio; itemque pertusos in linea globos aureos (ea peregrinantis olim Apostoli insignia sunt) in Palmulano Iacobæ militiæ contubernio (qui locus Olisiponensis agrorum notissimus est) poni iussit: ac deinde moriens, Compostellano eiusdem Apostoli templo terræ Callicæ, pensilem ingentis formæ lychnuchum argenteum cum perpetui luminis alimento legavit. Circa id tēpus, quo hæc in India gesta sunt, Emmanuel duodecim fratres Cæruleos (vt. appellant) è Lusitania in Congum vnâ cum architectis & fabris, & splendido sacrorum apparatu, & liberali viatico destinavit: vt nouum templum vero Deo exstruerent ornareque & erudiendis porrò ad pietatem incolis, & augendæ per baptismum Ecclesiæ sedulò insisterent. Princeps eius legationis ex eadem familia fuit Ioannes Mariapus, insigni virtute ac pietate vir. Omnes ab Alphonso Rege sanctissimo perquam benignè & honorificè accepti. Eodemque Rege vel in primis adiuuante, per aliquot deinceps annos in catholica religione promouenda egregiè operam posuere. Cumque ex facta diuini verbi semente aliæ subinde acque aliæ segetes ad messem inalbescerent; supplementum in easdem regiones ab Emmanuele sapius deinde submissum est.

LIBRI QUARTI FINIS.

HISTO-